

מתורתו של צדיק אבייר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' עקב תשפ"ה

בית יעקב

תועלת המצוות לעבודת האדם

ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם (דברים יא יח).
חייב אדם לקיים את המצוות משום שכן נצטווה. אולם מלבד עצם החיוב, מקבל האדם תועלת גדולה ממעשיו הטובים, כי בכל מצוה ומצוה יש כח מיוחד ותקון מסוים הנפעל על ידה, והמקיים את המצוות כתקונן, זוכה להשלים את עצמו בעניינים אלו הנעשים בכח המצוות.

כח הציצית והתפילין להציל מיצר הרע

רבנו זיע"א כותב (ננוי המלך, תיקון התשובה יג), כי מן המצוות שבהן צריך האדם להזהר ביותר, אלו מצוות הציצית והתפילין, משום שבמצוות אלו יש כח מיוחד להציל את האדם מן היצר הרע. מכיון שכן, בעל התשובה החפץ בתקון מעשיו בשלמות, צריך להזהר במיוחד בקיום מצוות אלו, ולנהוג קדושה יתרה בציצית ובתפילין, כי גדולה מעלתן לפני ה' יתברך.

שמירת הלב והעינים בכח התפילין

מפרטי מצוות התפילין יש ללמד על כחה להכניע את היצר הרע. כי הרי נצטוו ישראל להניח תפילין של יד ותפילין של ראש, וענינן הוא, שיהיו התפילין של יד כנגד הלב, ותפילין של ראש כנגד העינים, כמפרש בפסוק זה. כל זאת, מחמת שהעינים והלב שניהם סרסורי העברה, כי עין רואה ולב חושד וכלי מעשה גומרים. ובשמירת העינים והלב נשמר האדם מפתני היצר הרע הרוצה להמיתו בחטאים ומתגבר עליו בכל יום.

השומר לבו ועיניו ניצול מהרבה עבירות

והנה, שמירת העינים והלב ענין גדול הוא, באשר הרבה גופי תורה ומצוות תלויים בהם, ואם ישמרם האדם בקדושה, ינצל מעבירות רבות, כמבאר במדרש (במדבר רבה יב) בזה הלשון, דבר אחר 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה' (משלי כו ו), מה ראה הקדוש ברוך הוא לשאל מישאל הלב והעינים שיהיו אחריו, לפי שהעברה תלויה בהם, הלא הוא דכתיב (במדבר טו לו) 'ולא תתורו אחרי לבבכם וגו', עינא ולבא תרי סרסורי דחטא אינון, כי שוחה עמקה זונה, כשם שאמר משה אשר אתם זנים אחריהם לומר שהזנות תלויה בהם, העינים רואות את הזונה והלב מהרהר אחריה. עד כאן.

עינים ולב - שני סרסורי החטא

וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"א הלכה ה), 'לא תנאף' לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אמר רבי לוי, ליבא ועינא תרי סרסורי דחטא, דכתיב (משלי כו ו) 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה', אמר הקדוש ברוך הוא, אי יתבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי עד כאן.
נמצא, כי גדול כח התפילין של יד ותפילין של ראש, להציל את האדם מעבירות קשות ומן התאוות המרגילות אליהן, ולכן יזהר בהן האדם עד מאוד.

יראת יעקב

חובת טהרת המחשבה בתפילה

לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם (יא יג).
עבודת התפילה עבודה רבה היא. באותה שעה עומד האדם לפני מלכו של עולם, על כן לבו יחיל בקרבו בגשנותו אל עבודה זו. חייב אדם לטהר מחשבותיו קדם התפילה, ולתת אל לבו שאין דבר בעולם סביבו כלל, אלא הוא לבדו עומד אל מול בוראו ומודה לו ומבקש ממנו כל צרכיו. כי בשעת התפילה צריך האדם לנהוג כאלו אין שום שיחה בתוך לבו, מלבד שיחת התפילה.

התפילה - עבודה שבלב

רבנו זיע"א כותב (אלף בינה, אות ט), כי לשון 'שיחה' מיוחדת לתפילה. והטעם לזה, מפני שעקר התפילה היא בלב, וכדברי רבותינו זכרונם לברכה (תענית ב) על פסוק זה, שאמרו 'לעבדו בכל לבבכם' איזו היא עבודה שהיא בלב, הרי אמר זה תפילה. וכיון שעקרה בלב, אם כן גם הפנים הגדול ביותר שייכול להיות בתפילה, הוא כאשר חושב האדם בשעת התפילה מחשבות על הבלי העולם. שהרי צריך בשעת התפילה לפנות את כל המחשבות מלבדו, כך שלא יתערב שום דבר ומחשבה עם מחשבת התפילה.

התפילה נקראת שיחה

על פי האמור יש לומר, שעל ענין זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קב א) 'ולפני ה' ישפך שיחו'. מה ענין שפיכה לדברים שבלב, משל למה הדבר דומה, לאדם האוחז בידו כלי מלא מים או יין. אם ישפך את תוכן הכלי, לא ישאר בו דבר ממה שהיה בו, וישאר מרקן לגמרי. כך נראה האדם בשעת התפילה. דברים רבים בלבד, צערו וצער העולם, ואת כלם חפץ הוא להשיח לפני ה'. ואמנם, חפץ הבורא בשיחתו, אך תנאי יש בדבר, שתהיה כל שיחתו כלה בתפילה, ולא תהיה שום שיחה אחרת מערבת עמה. באופן זה, הרי אם היה נשפך לבו, לא הייתה נשארת בו שום שיחה, מלבד שיחת התפילה.

התפילה נמשלת לשיחת אדם בפני אחרים

כמו כן, יש לאדם לזמנות במחשבתו כאלו בא לומר שיחה נאה או דרשה בפני בני אדם אחרים, שבדאי יתאמץ להטעים את דבריו ולאמדם בשוב הדעת גדול, כדי שתהיה שיחתו מקבלת לפני השומעים. ופשוט הוא שבאותה שעה אינו חושב על טרדותיו כלל, כי אם יהיה טרוד בהם בדאי לא יוכל להיות בשוב הדעת, ויתבלבלו דבריו ולא יצאו מפיו כהגן.

וקל וחומר הוא לענין התפילה, שיחשב המתפלל כאלו עומד הוא בפני מלכים ושרים, שעליו להכין לבו ומחשבתו כראוי קדם לכן, ולהזהר שלא תטרד מחשבתו באותה שעה בשום מחשבה זרה כלל. ולכך נקראת התפילה 'שיחה', שהיא כשיחה שמוסר האדם לפני בני אדם נכבדים, כאמור.

התעלמות מדברי שיחה בטלה - והתרכזות בשיחת התפילה

ואמנם, גם דבור בעניני העולם נקרא 'שיחה', אך יש לו לאדם להתעלם משיחה זו, ולמלא את לבו בשיחת התפילה, ובה בלבד. על זה אמר דוד המלך ע"ה 'ולפני ה' ישפך שיחו', כלומר, שאחר שישפך את כל לבו בשיחת התפילה, לא תשאיר שם שום שיחה אחרת, וממילא נמצא שלא הייתה שם שיחה מעניני העולם, אלא רק שיחת התפילה.

באור יעקב

אמת קנה ואל תמכר

אמנם, הרב ברוך קדשו הרגיש כי הסוחר אינו דובר אמת, נתן אפוא את עיניו בעיניו של הסוחר ואמר לו: "יודע אני כי יש לך בד משובח יותר, אלא שמתעצל אתה להביאו, ולכן הנך משקר ואומר כי זהו הבד המשובח ביותר". אך הסוחר המשיך להחזיף פניו בעזות והכחיש מכל וכל את העבדה כי יש ברשותו בד טוב ומשובח מאותו בד שהציע לרבנו. כשנוכח הרב לראות כי הסוחר ממשיך לרמות במצח נחושה, נענה ואמר לו: "הואיל נא לגשת אל המחסן, ותוכח לראות כי שרפת אש מכלה את הבדים הטובים והמשובחים שישנם שם". נבהל הסוחר מדבריו של הרב ומהר אל המחסן, ונחרד לראות כי אש פרצה וכלתה את כל הבדים המשובחים והטובים שהיו שם.

חיש מהרה רץ הסוחר והחל מחלה את פניו של הרב בתחנה שימחל לו על שהתל בו ורמה אותו, ואף הציע לרב לקחת במתנה את הבד שנותר ושחשב למכר לו מתחלה. אמנם הרב שאהב את האמת והתרחק מן השקר לא אבה אפילו לקבל ממנו את המתנה, ויצא מן החנות בלי לטל מאומה.

שוחזר אמת היה רבנו האביר יעקב זיע"א, ולא יכול היה לסבל דוברי קזב ומרמה, במיוחד אם היו אלו שנושאו ונתנו עם הבריות במסחר וכדומה.

נכנס פעם הרב לחנותו של סוחר בדים בעירו, ובקש לרכש ממנו את הבד המשובח והטוב ביותר שיש לו בחנותו. את אותו בד תכנן הרב להביא לחיט שיתפר לו הימנו מלבוש נאה ומשובח שישמש אותו לאורך ימים ושנים.

"במטותא מקך - בקש הרב מהסוחר - שיהא הבד מהסוג המשובח והטוב ביותר שיש עמך". הסוחר היה איש עצל, והאמת לא היתה נר לרגליו. וכששמע את בקשתו של הרב, התעצל להכנס לעמק המחסן שמאחורי חנותו, שם ידע כי מנחים הבדים הטובים והמשובחים, וסמך בלבו על כך כי לרב אין שייח בענייני בדים וטיבם, ואף פעם לא יוכל לדעת האם רמה אותו או לאו. ומשכך פחו עליו יצרו של הסוחר, נטל מאחד הבדים שעמדו בסמיכות מקום אליו, ואמר לרב: "הנה, כבוד הרב, זהו הבד הטוב והמשובח ביותר שיש בחנותי, אגזר לך ממנו פסה נאה ומכבדת, שתוכל לתפר הימנה בגדי כבוד לשם ולתפארת".

קדושת יעקב

חובת ישראל בעבודת ה' - לקיום משרת הבריאה

תחילת התורה וסופה רומזים לקיום תכלית הבריאה על ידי ישראל דבר זה נרמז בתחלת התורה וגם בסיומה, כי התורה פותחת במלים 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ', ומסימת בתבות 'לעיני כל ישראל' (דברים לז יב), ודבר זה מורה ובא, כי תכלית בריאת השמים והארץ וכל אשר בהם, הוא רק לעיני כל ישראל, הרואות את מטרת הבריאה ותכליתה, ולא לקיום שום מטרה אחרת.

בחירת ה' יתברך בישראל מכל האומות

רבנו זיע"א (שערי תשובה, אות יא) כותב, כי דברים אלו מבארים בפסוקים אלו, אשר ידועים בהם הדקדוקים, אך לפי הדרך המבארת כאן יש לקרא את הפסוק כך, 'מה ה' אלהיך שאל - רק - מעמך, לידאה את ה' אלהיך'. והכונה בזה לומר לישראל, שלא בקש ה' משום אמה ולשון לידא ממנו, כי אין לו חפץ בעבודת שום אמה בעולם מלבד עבודת בני ישראל ויראתם אותו. וזהו שאומר להם כאן משה רבנו עליו השלום, 'דעו והבינו בני ישראל, שכל העולמות שברא הקדוש ברוך הוא אין בריאתם כי אם עבורכם, שתהיו דבוקים באהבתו ויראתו, ואין הוא חפץ בעבודת אמה אחרת. לכן רק לכם נתן את תורתו הקדושה אשר בה תר"ג מצוות המורות את דרך הישר, ורק בכם חשק מכל העמים והעליונות וצוה אתכם לעבדו בכל לבבכם וללכת בכל דרכיו'.

חובת ישראל בעבודת ה' - לקיום משרת הבריאה

ועוד הוסיף משה רבנו עליו השלום לומר לישראל, 'הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים וגו', כלומר, דעו כי מטרת בריאת השמים ושמי השמים, וכל העולמות העליונים והתחתונים, אינה אלא כדי שבהם יתקדם חפצו בכם ויתמלא רצונו שתכירו את אלהותו יתברך והקבלו מלכותו עליכם בלבב שלם, ומתוך כך תהיה עבודתכם אליו נעשית בשלמות לב ונפש. אם כך, בודאי מחיבים אתם לשמר מצוותיו בכל כחכם, כי זהו קיום כל העולמות.

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם לידאה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו... לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך. הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. רק באהבתך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה (דברים יב-טו).

בריאית העולם - כדי שיכירו ישראל במלכותו יתברך

שמים וארץ וכל אשר בהם, היו עומדים ממתנינים ומצפים, לראות האם יקומו ישראל את יעודם, שהוא תכלית הבריאה, ויקומו בכך את כל העולמות. כאשר יתן האדם אל לבו את תכלית הבריאה, ויבין שעקר ענינה להרבות כבוד שמים בעולם, לתועלת הנבראים, בזה ידע את הדרך העולה בית א-ל, שעל ידה יוכל למלא את יעודו בעולם. וגם אם פגם וקלקל חלילה במעשיו, ימצא את דרך התקון בהפירת תכלית הבריאה.

בקיום התורה מתמלאת תכלית הבריאה

ויש להוסיף בזה, שהדבר שעל ידו מתגלה מלכות ה' בעולם, והתכנית המסודרת מראש לך, היא התורה הקדושה, שבה ברא ה' את העולם, ובקיום מצוותיה מתגלה אלהותו ומלכותו יתברך. לכן לא ברא הקדוש ברוך הוא את השמים ואת הארץ כי אם בעבור קבלת בני ישראל את התורה וקיומה על ידם.

על כך דרשו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה א ד) את הפסוק (בראשית א א) 'בראשית ברא אלהים' בשביל התורה שנקראת (משלי ח כב) 'ראשית דרכו', ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב ג) 'ראשית תבואתה', ובעבור זה 'ברא אלהים את השמים ואת הארץ'. ואפילו בריאת המלאכים לא נעשתה כי אם עבור עם ישראל. כי הצדיקים הגמורים גדולים מן המלאכים, ושרש נשמתם בא מפנימיות העולמות, שלא כשרש נשמת המלאכים הבא מחיצוניותם.